

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

332 ק"ע98 פ"ט98 נח תש"ע סנה ח' אלול 332

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: ענייני נישואין

אך לפי גמרא זו יש להקשות, מדוע אם כן כשבחור מקדש אשה, צריך לעשות קנין, וכי אדם שנאבד לו חפץ, צריך לעשות קנין כשמוצא אותו?

אולם לפי דברי הרמב"ם מתיישב היטב, כי יכול להיות שמא היא אינה אבידתו והיא אינה שלו, לכן עושה קנין כדי שודאי תהא שלו ונשים דעתן קלה ומתריצין.

הסבר נוסף לדברי הגמרא בברכות "מצא או מוצא", בדרך צחות: "מצא אשה" - בקמץ, כלומר אם מצא אשה שמקמצת בהוצאותיה, ואינה מפזרת הון וממון לדברי סרק, אזי - "מצא טוב", אבל "ומוצא אני את האשה", אם האשה היא בחולם, כלומר שמתנהגת כבחולם, ומכלכלת את הליכות הבית והוצאותיה באופן לא מציאותי - "מר ממות".

כיוצא בזה מפרש המלבי"ם את מה שאמר שלמה המלך בחכמתו (משלי י"ט): "בית וְהוֹן נחלת אבות ומה' אִשָּׁה מְשַׁכֶּלֶת". אימתי נשמר ממונו של אדם וביתו והונו עוברים בנחלת אבות ואינם נאבדים? כאשר זוכה לאשה משכללת אשר צופיה הליכות ביתה, ומכלכלת את הוצאותיה בתבונה.

בשו"ת כתב סופר (אורח חיים סימן כ') הקשה: על הא דאמרינן במדרש (ויקרא רבה ב' א') על הפסוק (קהלת ז' כ"ח): "אדם אחד מאלף מצאתי" אלף נכנסים לביהמ"ד ואחד יוצא מהן להוראה, והדבר מתמיה על מה ולמה יצא רק אחד מני אלף להוראה, והא אמרו חז"ל (מגילה ו'): "יגעתי ולא מצאתי אל תאמין".

ומתריך: בגלל הנשים שאינם מסתפקות במעט ומכריחות את בעליהם לצאת לעבוד ולפרנסם לכן כמעט אין בעליהם יכולים להשלים נפשם כראוי עד שיהיו ראוי להוראה, וזהו שאמר קהלת "אדם אחד מני אלף מצאתי", אלף נכנסים לתלמיד ואחד מהם ראוי להוראה, וכתב טעמו בצדו מפני ש"אשה בכל אלה לא מצאתי" שתהיה לאחד מאלף אשה הראויה לו.

מעשה בחתן מירושלים, תלמיד ישיבת "חברון", שכלתו המיועדת בלעה מחט יום אחד לפני מועד החופה, תוך כדי טיפול שגרתי אצל רופא שיניים. הבהילו אותה אל בית החולים, והרופאים אמרו שמצבה מעורר דאגה, אך טרם החליטו אם יצטרפו לנתח אם לאו.

שאל החתן במברק את החזן איש: האם להעמיד את החופה בעתה או לדחותה? מיד ציוה להשיב: לא לדחות, עד החתונה תצא המחט מעצמה... וכך היה.

למחרת ביום חופתם הביא אליו הדוור מברק בן ארבע מלים: מזל טוב, המחט יצאה.

הגמרא במסכת ברכות (ח.) אומרת: "במערבא (בארץ ישראל) כי נסיב איניש איתתא אמרי ליה הכי: מצא או מוצא? מצא - דכתיב: 'מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. מוצא - דכתיב: 'ומוצא אני מר ממות את האשה'.

וידוע הווארט המפורסם: אם יהודי יודע שכל ענין זווגו של אדם תלוי בהשגחתו יתברך, ולא ברצונו והשתדלותו, אזי "מצא אשה מצא טוב", אבל אם "ומוצא אני", שחושב שתלוי בו ובבחירתו אזי - "מר ממות".

יש שמבארים את הגמרא הזאת על פי דברי הרמב"ם בשמונה פרקים, שגם בזיווג ראשון לא כל אדם זוכה להינשא לזיווג שהכריזו עליו בשמים ארבעים יום קודם יצירתו, וזה יכול להשתנות לפי הנהגתו (עיין באריכות בספר "עץ הדעת טוב" לרבי חיים ויטאל, וכן האריך בזה הסטייפלער זצ"ל במכתביו).

לאור זאת, כך הם מובנם של דברים: אם "מצא אשה" לשון עבר, כלומר, כאשר מצא את האשה שנועדה לו מתחילה בעבר, הרי זו זכות עבורו, וזיווגו עולה יפה יותר באופן זה. ולכן "מצא טוב". אבל אם "ומוצא אני את האשה", שמצא אותה עתה בהווה, ולא זכה לזיווג שהועידו לו אז זה מר ממות.

על פי דברי הרמב"ם שלפעמים עלול אדם להתחתן עם מי שאינה הזיווג האמיתי שלו, אפשר ליישב קושיה חזקה, הגמרא בקידושין (ב:) מביאה: רבי שמעון אומר, מפני מה אמרה תורה בפרשתן "כי יקח איש אשה" ולא כתב כי תלקח אשה לאיש, מפני שדרכו של איש לחזר על אשה, ואין דרכה של אשה לחזר על איש, משל, לאדם שאבדה לו אבידה, מי חוזר על מי, בעל אבידה מחזר על אבידתו.

ובספר ליקוטי יהודה כתב שלפי גמרא זו, שאשתו של אדם היא אבידה שלו, מיושבת קושיית הראשונים מדוע החתן אינו מברך שהחיינו בשעת נישואין. משום דכיון שאשה נמשלה לאבידה, ומי שמחזירין לו אבידתו, שאינה חדשה לו, אינו מברך שהחיינו.

[האמת בשו"ת הלכות קטנות (חלק א' סימן ז') נשאל, מדוע אין מברכין שהחיינו בעת נישואין, וענה שצריך לשאול מדוע אין מברכין ברוך דיין האמת. ובגליוני הש"ס (כתובות ז:) הביא את דבריו, וביאר, שכוונתו שבגלל שיש ספק, דהרי יש לפעמים דמוצא מר ממות האשה ומספק אין מברכים כלום. וכן כתב בעיון יעקב (כתובות ח.): שמעתי בשם הראשונים שראוי לברך בעת נישואין ברוך דיין האמת, משום דהוא ספק אם יהיה טוב או רע. והרחבנו בזה בספר נחלת שדה (פרשת בראשית אות

כמוכן שכולם החלו לדבר על הנס של החזו"א, כשהבחין בזה החזו"א הניף ידו בביטול ואמר: איזה "מופת", כשהייתי ילד קטן נקפתי אצבע עד זוב דם, ואמא ניחמה אותי ואמרה: "אל תדאג עד החתונה זה יעבור", ונהגתי כמותה.

ונשאלת השאלה למה באמת אומרים "עד החתונה זה יעבור"?

אלא שלחתן נמחלים כל עוונותיו כמו שאומר הירושלמי (מסכת ביכורים פ"ג ה"ג) ולומדים זה מ"מחלת בת ישמעאל". ובש"ת יביע אומר (ח"ג אבן העזר סימן ט') שכתב, שרק אם שב החתן בתשובה שלימה, נמחלים לו עוונותיו, ומועיל לו שהוא חתן, לכפר גם עבירות חמורות שלאדם רגיל לא היה מספיק תשובה בלבד כדי לכפר עליהם. ומה שאמרו חז"ל שנמחלו לעשו כל עוונותיו ביום שנשא את מחלת בת ישמעאל, צריך לומר שגם עשו נתן דעתו לחזור בתשובה, ולכן נמחלו עוונותיו, אלא שאחר כך חזר לסורו.

ובספר טעמי המנהגים (עמוד ת"ק) הביא בשם הצדיק מבוטשאטש זצ"ל, שבכל שבעת ימי המשתה יש לו לחתן כח זה של מחילת עוון, והגם שלא נמצא כן בשום ספר, נראה כך מסברא. ועל כן, אם לא זכר לפני החתונה לשוב בתשובה, אף על פי כן יש בידו לתקן עדיין בכל שבעת ימי המשתה.

ממילא כיון שמוחלין לו על כל עוונותיו אין עוד סיבה ליסורים ולכן אמרי אינשי: "עד החתונה זה יעבור".

טעם ראשון כתב המהר"ל בספרו גור אריה (פרשת תולדות), כי חתן נעשה בריה חדשה שבתחילה היה רק פלג גופא וכשנשא נעשה גוף שלם ונמצא דאינו מי שהיה קודם לכן, משו"ה נמחלו עוונותיו.

טעם שני: הגמרא ביבמות (סב:) אומרת: השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה. והגמרא (קידושין ל: ב"ב ז:ז) אומרת "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", נמצא שקודם שמתחתן אינו אשם לגמרי במה שחטא, שהרי לא היתה לו תורה בשלימות להגן עליו מפני היצר הרע, ולכן קודם שמתחיל את התורה בשלימות מוחלין לו כל העוונות.

טעם שלישי: הגמרא בר"ה (ז:) אומרת: כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר "נשא עון ועבר על פשע" למי נושא עון למי שעובר על פשע. והנה בכל זיווג לכל אחד יש לו דעות אחרות ורצונות אחרות, ואם בכל זאת הוא מסכים להתחתן הרי שהוא קיבל על עצמו לקבל את דעתו של השני ולהעביר על מידותיו, וכן הכלה, לכן מוחלין להם את העוונות, שהרי כל מי שמעביר ומוותר מוחלין לו.

לפי זה אפשר להסביר גם מה שאומר בדגל מחנה אפרים (פרשת בא) שגם מוחלין לא רק לחתן אלא גם לכל הנלוין אליו. כי בשו"ת שאילת יעקב (לגאון רבי יעקב פראגר ע"ה חלק א' סוף סימן ט') מקשה: דלכאורה הלשון אינו מדוקדק דהיה צריך להיות כתוב מוחל לו הקב"ה מה זה לשון רבים "מוחלין"? ותירץ: דכל הסביבה מוחלת לחתן על מה שעשה עד היום כי השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה.

נמצא שהסובבים את החתן מוחלין לו על מה שעשה להם בימי הרווקות שלו, הם מעבירים על מידותיהם לכן גם להם מוחלין על עוונותיהם.

נראה לומר טעם שיש מדוע מוחלין לחתן על כל עוונותיו, בהקדם קושיה של הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת שנות חיים (סימן קמ"ח), הב"ח והט"ז (סימן מ"ו) כתבו בענין ברכות השחר שמברכים בלשון שליחה: "שלא עשאי גוי" ולא בלשון חיובית "שעשאי יהודי", כי הגמרא בעירובין (יג:) אומרת: "נמנו וגמרו נח לו לאדם שלא נברא משנברא", לכן אין מברכים על שהקב"ה ברא אותנו. א"כ יש להקשות: איך תקנו חכמים לברך בשבע ברכות יוצר האדם, הרי נוח לו לאדם שלא נברא משנברא?

אולם יש ליישב את קושייתו, שכתבו התוס' בעירובין שם, שבצדיק אמרינן נח לו שנברא, לכן כשמתחתן מוחלין לחתן על כל עוונותיו כדי שיהיה בגדר צדיק, וממילא שפיר אפשר לקיים את הברכה "יוצר האדם".

האחרונים דנים האם מחילה זו של יום החופה נחשבת למחילה גמורה שאינה צריכה כפרה אחרת, או שלמרות שלחתן והכלה מוחלים להם על עוונותיהם אין זו מחילה רגילה כמחילת יו"כ וכד', ועדיין חתן וכלה ביום חפתם זקוקים למחילה.

ובשיירי כנסת הגדולה הביא נפק"מ מעשית לשאלה זו באדם שנשא אשה בערב יום כיפור, האם צריכים החתן והכלה להתוודות את וידוי יום הכיפור ביום הכיפורים הסמוך לנישואיהם, האם אנו אומרים שכיוון שיום החופה מחל להם על כל עוונותיהם שוב אינם צריכים להתוודות, שהרי הם מחולים ועומדים. או דלמא, למרות שיום החופה הוא יום מחילה אבל עדיין אין זו מחילה כמחילת יו"כ, והם צריכים וידוי.

הוכחה חריפה ומעניינת לצד השני הביא פעם ה"בית ישראל" זצ"ל מגור בשיחתו עם הרב מטשביץ. נאמר במשנה שלדעת רב יהודה כשם שמתקנים לכה"ג כהן נוסף שעתיד למלא את מקומו אם יארע לו אונס, כך גם מתקנים לו אשה אחרת, שמה יארע לה איזה אונס, וכיון שנאמר בתורה "וכיפר בעדו ובעד ביתו" הרי שכהן גדול ביוה"כ חייב להיות נשוי ואשתו צריכה להתכפר בקרבן שלו, ברגע שלכה"ג אין אשה חסר במכפר של יוה"כ, ולכן סבר ר' יהודה שיש להתקין לו אשה אחרת.

הגמרא ביומא דף י"ג דנה כיצד מתקנין לו אשה אחרת, שהרי אסור לכה"ג לשאת שתי נשים, משם שנאמר: "וכיפר בעדו ובעד ביתו", בית אחד אמרה תורה ולא שני בתים. תוס' (בדף י"ג: ד"ה "וחדא") מביאים את שיטת הירושלמי בענין שמתקנין לו אשה אחרת, ששמע שרק מזמינים לו שאם תמות אשתו ביוה"כ יקדש את השנייה ביה"כ, לקיים וכיפר בעדו ובעד ביתו.

שואל האדמו"ר בעל "הבית ישראל" קושיה חריפה, הרי הירושלמי הוא זה שסבור שחתן מוחלים לו ביום חופתו על כל עוונותיו, ומדוע מקפידים אנו שלכה"ג תהיה אשה בעבודת יוה"כ, כדי לקיים את מה שאמר: "וכיפר בעדו ובעד ביתו", בעבודת הקרבן.

מענה אם תמות אשתו של הכה"ג והוא ישא אשה אחרת ביוה"כ, הרי ברגע שמכניסה לחופה, הוא מקבל דין של חתן, והיא מקבלת דין של כלה, חתן וכלה ביום חופתם מוחלים להם על כל עוונותיהם, שוב לא יתקיים הפסוק: "וכפר בעדו ובעד ביתו", שהרי הכה"ג ואשתו החדשה שניהם מחולים ועומדים מכח החופה, מכאן שחתן וכלה שמוחלין להם על עוונותיהם עדיין זקוקים הם לכפרת יום הכיפורים.

אולם אחר המחילה אולי אפשר לדחות הוכחה זו, אם נאמר כי הטעם למחילת עוונות הוא מפני ש"השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה". ו"בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", נמצא שקודם שמתחתן אינו אשם לגמרי במה שחטא, שהרי לא היתה לו תורה בשלימות להגן עליו מפני היצר הרע, ולכן קודם שמתחיל את התורה בשלימות מוחלין לו כל העוונות.

לפי זה הרי בזיווג שני שנעשה מיד לאחר מיתת אשתו הראשונה לא שייך טעם של מחילת עוונות, ולכן לא מתכפרים עוונותיו ושייך אכתי לכהן הכפרה של יוה"כ.

יש לפרש מה הענין שהחתן מתעטף בטלית בחופה כמו ישמעאל, ואחר כך פורשים את הטלית מעל החתן והכלה שיש אומרים שזו נקראת החופה.

אלא החתן תחת החופה יש לו הרבה בקשות הוא מתפלל על שלום בית, הוא מתפלל על זרע של קיימא, הוא מתפלל על פרנסה, והנה בדרך העולם כשאדם מבקש מאיזה ארגון או איזה גביר כסף או שאר דברים הוא צריך להביא המלצות לבקשות שלו להראות שהוא זכאי לכל הדברים מה שמבקש, והנה בחור עד החתונה מבואר בגמ' יבמות (סב:) ששרוי בלא תורה ובלא כלום, א"כ מדוע הוא מצפה שיתקבלו הבקשות שלו, לכן תיקנו שיתעטף כמו ישמעאל, ע"פ מה דאיתא בגמ' ראש השנה (טז:), אמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנאמר בישמעאל (בראשית כ"א) "כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם", וברש"י לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגין ואומרים ריבוננו של עולם, מי שעתיד זרעו להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר, והוא משיבם עכשיו הוא צדיק וזהו באשר הוא שם, לכן מתעטף כמו ישמעאל להזכיר שיותר גרוע מישמעאל אני לא, אם בשביל ישמעאל אמרת באשר הוא שם, גם אני יכול לבקש ולהתחיל דף חדש, ומתחיל חיים חדשים ותורה בטהרה.